

Förstudie gällande svensk samarbetsnod för forskning, innovation och högre utbildning på den afrikanska kontinenten

STINT

Stiftelsen för internationalisering av
högre utbildning och forskning

The Swedish Foundation for International
Cooperation in Research and Higher Education

R 23:03
ISSN 1404-7209

Förord

Afrika är både världens snabbast växande och världens demografiskt yngsta kontinent. En långsiktig dynamisk utveckling kan därför förväntas. Teknisk utveckling har inneburit en ökad tillgänglighet till teknik- och vetenskapsområden som tidigare endast varit förbehållna höginkomstländer, till exempel rymdforskning. Inom vissa områden sker leap-frogging, dvs. när tidigare teknikstadier hoppas över, vilket innebär att innovation i afrikanska länder bidrar till utveckling globalt. Molntjänster och mikrofinans är intressanta exempel på detta.

Det görs flera satsningar på att göra afrikanska universitet mer strategiska och forskningsinriktade, vilket bland annat avspeglas i att afrikanska universitet under de senaste åren har klättrat i universitetsrankningar. Denna utveckling förmodas locka fler talanger, forskningssamarbeten och investeringar, samt leda till ökad konkurrenskraft, demokratisering och kunskapsdrivna ekonomier.

Svenskt forskningssamarbete med afrikanska länder har traditionellt fokuserat på kapacitetsbyggnad och varit starkt kopplat till biståndsarbete, men det finns dock goda skäl att även utveckla ett nytt förhållningssätt med fokus på forskningssamarbeten som prioriterar jämbördiga partnerskap och ömsesidig nytta.

Denna rapport är en förstudie som gjorts av STINT på uppdrag av arbetsgruppen för Afrika inom IntSam, dvs. *Nationella samordningsfunktionen för finansiering och samordning av internationella forsknings- och innovationssamarbeten utanför EU*,¹ som också har granskat rapporten. Studien har delfinansierats av IntSam genom Formas. Syftet med studien, som pågick under 2022, har varit att utreda möjligheter för etablerandet av en svensk samarbetsnod på den afrikanska kontinenten med uppdrag att utgöra en nod för samarbete inom forskning, forskningsnära innovation och högre utbildning mellan svenska och afrikanska universitet och högskolor.

Förstudiens slutsatser och rekommendationer är avsedda att ligga till grund för en uppföljande detaljstudie och en eventuell vidare etablering av föreslagen samarbetsnod. Förstudien utfördes av Erik Forsberg, STINTs Representant i APAC, som också författat rapporten. Arbetet bygger på sammanställande av en mängd relevanta indikatorer samt mer än 40 intervjuer.

Dr Andreas Göthenberg
VD, STINT
Augusti 2023

¹ IntSam består av bland annat Formas, Forte, Vetenskapsrådet och Vinnova.

Innehåll

Förord	1
Bakgrund	3
Uppdraget	4
Vision och mål	5
Verksamhet.....	6
Omvärldsbevakning och analys.....	6
Främjande och strategiskt relationsbyggande.....	6
Finansiering.....	8
Utbildning.....	8
Innovation	9
Uppstart av verksamheten	10
Organisation	10
Placering.....	12
Online vs fysisk närvaro	12
Indikatorer	13
Lokaliseringsförslag	14
Rekommendationer till kommande detaljutredning.....	15
Referenser.....	16
Appendix A Intervjuade personer	17
Appendix B Indikatorer.....	20

Bakgrund

Afrika är både världens snabbast växande och världens demografiskt yngsta kontinent. En långsiktig dynamisk utveckling kan därför förväntas, trots utmaningar under de senaste åren i form av till exempel COVID-pandemin och Rysslands krig i Ukraina (IMF, 2022). Forsknings-samarbete med afrikanska länder har traditionellt fokuserat på kapacitetsbyggnad och varit starkt kopplat till biståndsarbete. Inför framtiden finns det dock skäl att skifta förhållningssättet till ett fokus på forskningssamarbeten som prioriterar jämbördiga partnerskap och ömsesidig nytta. Hållbarhetsutveckling i form av samarbete för FN:s globala mål för hållbar utveckling (SDGs) samt förväntad global påverkan av ny innovation baserad på 'leapfrogging' som sker i Afrika är båda skäl till detta. EU:s övergripande prioriteringar för relationen med Afrika inkluderar just ett sådant skift i inställning vad gäller samarbete inom forskning och innovation, från utvecklingsbistånd till partnerskap (SUHF, 2022).

Sida stödjer sedan lång tid tillbaka forskning och kapacitetsbyggnad i Afrika. Dock uppstår generellt ett tomrum när Sida fasar ut sådan verksamhet som gör det svårt att upprätthålla etablerade kontakter och att skapa nya samarbeten (SOU 2018:3) med risk att möjligheter som skapats från Sidas arbete går förlorade. En analys av svenskt forskningsbistånd konstaterade vidare att det behövs en ny modell för internationellt forskningssamarbete med låginkomstländer (Nilsson & Sörlin, 2017).

Sammantaget är det således av intresse att etablera en ny typ av infrastruktur som kan främja och stödja jämbördigt svensk-afrikanskt forskningssamarbete.

Uppdraget

Med ovanstående i åtanke har IntSams² arbetsgrupp för Afrika beslutat att utreda möjligheter för etablerandet av en svensk forskningshubb på den afrikanska kontinenten med syfte att kunna utgöra en nod för samarbete inom forskning, forskningsnära innovation och högre utbildning mellan svenska och afrikanska högskolor och universitet. Syftet med denna förstudie är att konkretisera en sådan satsning genom att kartlägga förutsättningarna och villkoren, både i fråga om kapacitet och intresse i möjliga värdländer och hos svenska lärosäten. I den concept note från IntSams Afrikagrupp som ligger till grund för förstudien specificerades att arbetet omfattar:

- en genomgång av olika parametrar relevanta för val av land och region där samarbetsnoden bör placeras
- undersökning av intresset hos svenska lärosäten för en sådan satsning
- förslag hur en nod kan byggas upp.

Arbetet med förstudien har fokuserat på insamlande av data samt intervjuer med en så omfattande mängd personer som möjligt för att skapa en tydlig bild av behov, önskemål och möjligheter. En komplett lista av intervjuade personer återfinns i Appendix A. Studier och strategier som tillhandahållits av lärosäten har också varit behjälpliga (KTH, 2018; KTH, 2022; LU, 2014; SU, 2019). De slutsatser och förslag som har resulterat från detta arbete sammanfattas nedan.

Det bör poängteras att samtliga intervjuade personer starkt välkomnar denna satsning.

² Nationella samordningsfunktionen för finansiering och samordning av internationella forsknings- och innovationssamarbeten utanför EU.

Vision och mål

Concept note definierar vad som eftersträvas som ”en svensk forskningshubb på den afrikanska kontinenten med syfte att kunna utgöra en nod för samarbete inom forskning, forskningsnära innovation och högre utbildning, mellan svenska och afrikanska högskolor och universitet” vars mål är ”att utbilda nästa generation av svenska och afrikanska forskare och innovatörer med god förståelse för den afrikanska respektive svenska kontexten.”

För att kunna utforma förslag på lämplig verksamhet för en sådan samarbetsnod, bör först målen tydligt definieras. Tydliga mål kan i sin tur enklast härledas från en väldefinierad vision. Således föreslås följande vision:

”Att möjliggöra för svenska lärosäten och innovatörer att, i samarbete med afrikanska motparter, bidra till och ömsesidigt gagnas av, vetenskaplig, social och ekonomisk utveckling i Afrika.”

Tanken med denna vision är att ge samarbetsnoden ett bredare mål än att enbart fokusera på utbildning. Målen som härleds från föreslagen vision är att samarbetsnoden ska:

1. Bidra till ett starkt, omfattande och långsiktigt uthålligt forskningssamarbete mellan svenska och afrikanska lärosäten.
2. Stödja svensk innovation i en afrikansk kontext och gemensam svensk-afrikansk innovation.
3. Bidra med kunskap om forskning i Afrika och dess utveckling, samt om det afrikanska innovationssystemet till lärosäten, forskningsfinansiärer, innovatörer, näringsliv och beslutsfattare i Sverige.
4. Främja utbildning av framtida svenska och afrikanska forskare och innovatörer som besitter förståelse av både afrikansk och svensk kontext från ett brett spektrum av discipliner.

Givet föreslagen vision är mål 1 och 2 uppenbara. Omvärldsanalysmålet (mål 3) är en komponent nödvändig för att uppnå mål 1 och 2 som är av så pass stor vikt att det motiverar att inkludera detta som ett mål i sig. Utbildningsmålet (mål 4) är fundamentalt för att kunna uppnå samarbetsnodens långsiktiga vision; utan en kritisk mängd forskare och innovatörer med erfarenhet från, och god förståelse för, både Afrika och Sverige är ett omfattande och livskraftigt forsknings- och innovations-samarbete ej möjligt.

Verksamhet

Med ovanstående mål i åtanke förslås följande verksamheter för samarbetsnoden.

Omvärldsbevakning och analys

Som rekommenderats både av Internationaliseringsutredningen (SOU 2018:3) och av STINT (STINT, 2017) så är tillgång till kvalificerad omvärldsanalys avseende global akademisk utveckling av stor vikt för det svenska universitetssystemet. Väl fungerande samarbeten kräver god förståelse om samarbetspartners och den kontext de verkar inom. För att svenska lärosäten effektivt ska kunna samarbeta med afrikanska partners och utveckla långsiktiga strategier avseende Afrika krävs kunskap om forsknings- och innovationssystem i Afrika, vilka forskningsfrågor och forskningsområden som är av intresse och mest lämpade för meningsfulla samarbeten, lokala förhållanden för forskningens utförande etcetera. Kompetens och erfarenhet om forskning och innovation i Afrika existerar i Sverige och det svenska systemet, men det finns behov att avsevärt stärka institutionell kompetens för att öka förståelse och kunskap hos institutioner och forskare från en så bred mängd forskningsdiscipliner som möjligt.

I dagsläget finns ingen form av svensk omvärldsbevakning och analys fokuserad på forskning och innovation i Afrika och därmed föreslås att en del av samarbetsnodens verksamhet bör vara just detta. Lämpliga modeller för denna verksamhet är Innovations- och forskningskontoren på Sveriges ambassader i Brasília, London, New Delhi, Peking, Seoul, Tokyo och Washington D.C.³ samt STINTs utlandskontor.⁴ Omvärldsbevakningen bör ske på plats i Afrika, men det är också av vikt att ett strukturerat mottagande i Sverige existerar så att kunskap och analys effektivt kan spridas i det svenska systemet. Lämplig mottagare är IntSams Afrika-grupp, men det är rimligt att överväga att STINT, som har god erfarenhet av sådant arbete, koordinerar och utför detta på uppdrag av IntSam Afrikagruppen.

En sådan komponent av verksamheten efterfrågades av flertalet av de svenska lärosäten som intervjuats som en del av denna studie. Önskemål om detta specifikt för Afrika noterades också i Internationaliseringsutredningen (SOU 2018:3)

Främjande och strategiskt relationsbyggande

Samarbetsnoden bör aktivt etablera och underhålla kontaktnätverk, strategiska relationer och långsiktiga partnerskap inom forsknings- och innovations-systemet.

³ www.regeringen.se/regeringens-politik/innovation/regeringens-innovations-och-forskningsrad-i-utlandet/

⁴ www.stint.se/utlandskontor/

men i Afrika. Detta inkluderar relationer med lärosäten, forskningscenter, forskningsfinansiärer, beslutsfattare, inkubatorer och acceleratorer, science parks samt även svenskt näringsliv och svenska organisationer på plats. Vidare bör samarbetsnoden samarbeta med den plattform för internationalisering som föreslagits som en vidareutveckling av internationaliseringsutredningens förslag (UHR, 2021).

Den stora mängd afrikanska alumner som studerat i Sverige och/eller deltagit i Sida-program bör ingå som en viktig komponent i nätverket då dessa personer representerar mycket goda svensk-afrikanska kontaktytor. Alumner är vidare överlag goda ambassadörer för svensk akademi och studiemöjligheter i Sverige. Samarbetsnoden bör således samarbeta med alumni-organisationer samt även överväga behov av att etablera en panafrikansk sådan.

Samarbetsnoden bör engagera sig i afrikanska akademiska nätverk såsom The African Academy of Sciences,⁵ African Research Universities Alliance⁶ och Consortium for Advanced Research Training in Africa.⁷

Syftet med det strategiska relationsbyggandet är att möjliggöra för samarbetsnoden att kunna

- agera kontaktyta mellan svenska och afrikanska lärosäten och innovatörer så att meningsfulla samarbeten kan etableras
- bidra med råd och kontakter till forskningsfinansiärer och andra organisationer fokuserade på forsknings- och innovationssamarbete och studentutbyte
- identifiera samarbetsmöjligheter och kommunicera dessa till svenska och afrikanska aktörer
- effektivt bedriva omvärldsbevakning och analys
- informera om svensk forskning och innovation till afrikanska aktörer.

Samarbetsnoden bör vidare ta initiativ till och/eller bidra till genomförande av konferenser, workshops och delegationsresor som syftar till att informera om samarbetsmöjligheter och samarbetsvillkor samt att agera kontaktytor för initiering av nya samarbeten.

Samarbetsnoden skall utveckla och underhålla en webbplats som informerar om dess verksamhet, tillhandahåller samarbetsnodens publikationer och analyser, dokumenterar svensk-afrikanska forsknings-, innovations- och utbildningssamarbeten, informerar om finansieringsmöjligheter etcetera. Annan närvaro online relevant för informationsspridning bör utvärderas.

⁵ www.aasciences.africa

⁶ arua.org.za

⁷ cartafrica.org

Finansiering

Samarbetsnoden bör i samråd med IntSams Afrikagrupp arbeta med

- koordinering av svensk forsknings-finansiering för samarbete med Afrika när relevant
- etablering av gemensamma utlysningar av forskningsprogram för svensk-afrikanskt samarbete, detta både mellan svenska finansiärer samt mellan svenska och afrikanska finansiärer
- att aktivt upplysa svenska lärosäten och forskare om finansiärer och finansierings-möjligheter i Afrika
- att aktivt upplysa svenska lärosäten och forskare om finansieringsmöjligheter för samarbete med Afrika från EU.

Flertalet intervjuade personer från både afrikanskt och svenskt håll poängterade vikten av gemensam svensk-afrikansk finansiering, detta både för att tydliggöra jämbördigheten i samarbetena samt att öka sannolikheten att ömsesidig vinning faktiskt uppnås. Det föreslås att samarbetsnoden i största möjliga mån skall eftersträva att de projekt och utlysningar som samarbetsnoden initierar, koordinerar och/eller genomför har en gemensam svensk-afrikanskt finansiering.

Samarbetsnoden föreslås inte ha en egen budget för att finansiera forskningssamarbeten i ett första skede. Dock kan det på längre sikt vara relevant att utvärdera huruvida samarbetsnodens verksamhet skulle gagnas av att ha en viss budget för egna utlysningar av samarbetsprogram och, om så är fallet, hur denna budget skall finansieras.

Utbildning

Vad gäller utbildning och utbildningssamarbete bör samarbetsnodens verksamhet i huvudsak vara främjande med syfte att bidra till ett aktivt och växande svensk-afrikanskt studentutbyte. Arbetet bör således fokusera på verksamheter såsom att

- samarbeta med svenska lärosäten och stödja deras arbete med att rekrytera afrikanska studenter till utbildningsprogram i Sverige
- främja avtal om studentutbyte mellan svenska och afrikanska lärosäten
- samarbeta med svenska organ och myndigheters arbete med marknadsföring av Sverige som studiedestination
- samarbeta med svenska och afrikanska organ som arbetar med främjande av internationellt studentutbyte
- tillhandahålla en databas på samarbetsnodens webbplats med information om stipendier för studier i Afrika relevanta för svenska studenter och vice versa för afrikanska studenter..

Samarbetsnoden bör vidare undersöka intresse och behov hos svenska lärosäten att etablera en infrastruktur för att hjälpa svenska lärosäten att bedriva utbildning på plats i Afrika. Med infrastruktur avses kommunikationskanaler, relevanta kontaktnätverk, möjlighet att bedriva förstudier angående utveckling och lansering av utbildningsprogram samt möjlighet att erbjuda praktiskt stöd avseende leverans av kurser, utbildningsprogram och uppdragsutbildning. Samarbetsnoden bör vidare i samarbete med lärosäten undersöka och utveckla möjligheter för innovativa metoder för att bedriva utbildning i Afrika, till exempel online/offline hybridlösningar. De flesta aspekter av en sådan infrastruktur avses inte erbjudas till svenska lärosäten kostnadsfritt och således bör en kompensationsmodell utarbetas.

Det vore även av intresse för samarbetsnoden att utreda möjligheten att etablera en stipendiefond för studenter, både svenska studenter som studerar i Afrika och afrikanska studenter som studerar i Sverige, som komplement till existerande stipendieprogram. En sådan fond skulle kunna finansieras med donationer från till exempel svenskt näringsliv med afrikanska affärsintressen.

Innovation

Innovationssamarbete mellan svenska och afrikanska lärosäten, innovatörer, entreprenörer och företag bedöms ha stor potential, vilket påpekades i flertalet av de genomförda intervjuerna, i vissa fall med stor entusiasm. Innovationssamarbete kan till exempel vara samarbete för vidareutveckling av teknik och kunnande från svenska lärosäten för att skapa lösningar och produkter med relevans för en afrikansk kontext. Allen Robinson, Director för Carnegie Mellon Universitys bransch-campus i Kigali (CMU-Africa)⁸ som har varit aktivt i drygt 10 år, identifierade möjligheterna till sådan typ av innovationssamarbete som en av de viktigaste motivationsfaktorerna för, och en av de mest intressanta behållningarna med, CMU-Africa.

Samarbetsnoden bör initialt fokusera på att, som del av det strategiska nätverkanget, etablera ett kontaktnätverk som kan stödja utveckling av svensk-afrikanskt innovationssamarbete samt att kartlägga och informera om exempel på lyckade och effektiva typer av sådana samarbeten. Som del av omvärldsanalysarbetet bör samarbetsnoden bidra med kunskap om innovation i Afrika samt hjälpa svenska lärosäten och innovatörer att identifiera möjligheter och behov i Afrika.

Samarbetsnoden bör vidare etablera mer strukturerade samarbeten för att på ett

⁸ www.africa.engineering.cmu.edu

organiserat sätt kunna stödja forskningsnära innovation och relaterad utveckling/omarbetning av affärsmodeller för en afrikansk kontext. Lämpliga samarbetspartners för detta är Business Sweden, svenska handelskammare i Afrika, samt även privata initiativ såsom Norrskens Foundations Kigali House.⁹

I ett senare skede skulle samarbetsnoden kunna överväga att, i samarbete med lämpliga partners, etablera en 'SME Market Entry Incubator' med syfte att avsevärt sänka tröskeln för svenska små- och medelstora företag att etablera verksamhet i Afrika. Ett sådant initiativ kräver en separat budget och drivs efter etablering lämpligtvis som en separat organisation, om än med stark koppling till samarbetsnoden. En lämplig förebild för en sådan etablering är Finland-China Innovation Center¹⁰ (FinChi) som drivs i Shanghai som en del av Team Finlands verksamhet i Kina. Business Finlands program Tsinghua FinLab¹¹ och Fudan iLab¹² är vidare intressanta exempel på hur stöd för små- och medelstora företag kan etableras i samarbete med lokala universitet.

Uppstart av verksamheten

En viktig faktor för samarbetsnodens möjlighet att på lång sikt effektivt arbeta för att uppfylla vision och mål är att på ett tidigt stadium etablera kredibilitet. Med detta i åtanke bör samarbetsnoden initialt fokusera på strategiskt nätverkande både i Sverige och Afrika samt att etablera omvärldsbevakning och analys. En komponent som ej bör underskattas vad gäller etablering av kredibilitet är visibilitet. Ur denna synvinkel bör samarbetsnoden också initialt även fokusera på ett antal lågt hängande frukter som inkluderar lansering av webbplats, att arrangera seminarier, och att undersöka intresse för en delegationsresa till Afrika för representanter från svenska lärosäten samt att planera och genomföra denna.

Samarbetsnoden bör bygga upp sin verksamhet gradvis för att ge utrymme för lärande på plats som bas för organisk utveckling av verksamheten baserad på identifierade behov, möjligheter samt önskemål från intressenter.

Organisation

Tänkt verksamhetsbudget för samarbetsnoden är ännu inte definierad och att föreslå rimlig storlek på denna ingår ej som del av denna förstudie. Då personalkostnad kommer att utgöra en betydande del av samarbetsnodens kostnader är

⁹ www.norrskens.org/eastafrica

¹⁰ www.finchi.cn

¹¹ www.businessfinland.fi/en/for-finnish-customers/services/international-growth/market-access/tsinghua-finlab

¹² www.businessfinland.fi/en/for-finnish-customers/services/international-growth/market-access/fudan-ilab

det därmed ej möjligt att i detalj diskutera storlek på, och utformning av, samarbetsnodens organisation.

Likväl så rekommenderas det att samarbetsnoden vid uppstart bemannas av en heltidsanställd person på plats i Afrika. Lämplig profil är en person med god kunskap av det svenska universitetssystemet och forskningsnära innovation, erfarenhet av arbete utomlands (helst i länder utanför Europa) samt ett 'startup mindset', gärna med tidigare erfarenhet av att etablera nya organisationer. Erfarenhet av arbete i, eller samarbete med, Afrika är naturligtvis meriterande men bör inte poängteras alltför starkt då ett öppet sinne för hur strukturera nya former för svensk-afrikanskt forsknings- och innovationssamarbete är av större vikt. Vidare bör en person anställas lokalt för support.

Placering

Del av uppdraget som definierat i concept note är ”Genomgång av olika parametrar för val av land och region där samarbetsnoden bör placeras”, vilket diskuteras i detta avsnitt. Ej nämnt i concept note men tydligt kommunicerat i diskussioner med IntSams Afrikagrupp är att samarbetsnoden avses fokusera på subsahariska Afrika. Svenskt forskningssamarbete med Afrika domineras av samarbete med Sydafrika och vidare finns en majoritet av Afrikas högst rankade universitet i Sydafrika. Med anledning av detta föreslås det att samarbetsnoden ej placeras i Sydafrika för att undvika risken att samarbetsnodens verksamhet domineras av Sydafrika-samarbeten. God infrastruktur för stöd av samarbete mellan Sverige och Sydafrika existerar dessutom, som till exempel South Africa-Sweden University Forum (SASUF)¹³ och The Wallenberg Research Centre at Stellenbosch Institute for Advanced Study (STIAS).¹⁴

Vidare anses det att samarbetsnoden bör lokaliseras på den afrikanska kontinenten vilket exkluderar ö-nationer.¹⁵ Den geografiska region som beaktas för placering av samarbetsnoden är således subsahariska Afrika exklusive Sydafrika samt ö-nationer.

Online vs fysisk närvaro

Concept note nämner att den svenska forskningshubben kan ”vara virtuell eller fysisk”. Dock anses flertalet kritiska delar av den verksamhet som föreslagits ovan ej vara möjliga att utföra effektivt om de ej sker på plats. Således förordas starkt att samarbetsnoden har en fysisk komponent i form av ett representationskontor på plats i Afrika. Vidare så är det mycket svårt att skapa trovärdighet gentemot afrikanska samarbetspartners om samarbetsnoden ej inbegriper fysisk närvaro, då ambitionen för satsningen riskerar att framstå som låg och långsiktigheten i engagemanget tveksam. Vikten av att finnas på plats kan inte underskattas, vilket också är något samtliga intervjuade personer specifikt har betonat.

Onlineverktyg ska naturligtvis användas i så stor utsträckning som möjligt så att samarbetsnodens verksamhet utförs på ett så effektivt sätt som möjligt samt möjliggöra att den fokuseras på en så stor del av regionen som möjligt. Det förordas vidare att, som nämnts ovan, samarbetsnoden engagerar sig i utvecklingen av innovativa online-lösningar för utbildning.

¹³ www.sasuf.org

¹⁴ stias.ac.za

¹⁵ Kap Verde, Komorerna, Madagaskar, Mauritius, São Tomé och Príncipe, Seychellerna.

Indikatorer

En lång rad aspekter spelar roll för val av lämplig placeringsort för samarbetsnoden, vilka inkluderar styrkan på värdlandets akademiska sektor, institutioner, och makroekonomi, men även mer praktiska aspekter som bland annat enkelhet att bo, leva och verka i värdlandet, kommunikationer med Sverige och närvaro av svenska institutioner är av vikt. Lämpliga placeringsorter har diskuterats (kortfattat eller ingående) i flertalet av de intervjuer som genomförts, och sammantagna åsikter och råd har beaktats i valet av föreslagna placeringsorter.

För att kvantifiera relevanta aspekter har data för följande indikatorer inhämtats för alla länder i subsahariska Afrika:

- ekonomi, BNP per capita
- mänskliga rättigheter, Human Development Index
- demokratiutveckling, Demokratiindex
- innovation, Global Innovation Index
- korruption, Corruption Perceptions Index
- akademisk frihet, Academic Freedom Score
- vetenskap, Antal vetenskapliga publikationer per capita
- forskning och utveckling, FoU, mätt som andel av BNP
- universitet, Internationell ranking av landets bästa universitet

Appendix B innehåller tabeller för indikatorer för de 15 högst rankade länderna i respektive kategori. Data för *field weighted citation impact* (FWCI) har också inhämtats men inte tagits med den totala sammanvägningen av indikatorer. FWCI är generellt ett gott mått på kvalitén av ett lands forskning i snitt, men kombinationen av små volymer vetenskapliga publikationer och hög andel sampublicationer med avancerade forskningsnationer gör att FWCI inte helt problemfritt kan anses vara ett relevant mått på forskningskvalitet i en mängd länder som beaktas här (STINT, 2021). Antal sampublicationer med Sverige är också av intresse och även data för detta har inhämtats men bedöms som ej vara av vikt för val av lämplig placeringsort.

Baserat på de nio ovanstående indikatorerna har en sammantagen ranking av alla subsahariska afrikanska nationer kunnat skapas och de tio högst rankade listas nedan. Givet att Sydafrika samt ö-nationer av skäl som diskuterats ovan ej betraktas som aktuella placeringsorter listas även de tio högst rankade subsahariska länderna exkluderat Sydafrika och ö-nationer.

Rank – alla länder	
1	Sydafrika
2	Botswana
3	Mauritius
4	Ghana
5	Kap Verde
6	Namibia
7	Kenya
8	Senegal
9	Nigeria
10	Gabon

Rank – beaktade länder	
1	Botswana
2	Ghana
3	Namibia
4	Kenya
5	Senegal
6	Nigeria
7	Gabon
8	Tanzania
9	Zambia
10	Etiopien

Lokaliseringsförslag

Tre orter föreslås som lämpliga placeringsorter. Förslagen är baserade, å ena sidan, på de intervjuer som gjorts och den kvalitativa data som inhämtats från dessa samt, samt å andra sidan, den kvantitativa data som diskuterats ovan. Resultaten korrelerar mycket väl. Föreslagna placeringsorter är såldes:

Accra, Ghana

- Lämpligt läge i västra Afrika, väl etablerad ort för regionala huvudkontor.
- Engelska officiellt språk.
- Relativt stark universitetssektor.
- En av subsahariska Afrikas mest livskraftiga innovationshubbar.

Gaborone, Botswana

- Lämpligt läge i södra Afrika, närheten till Sydafrika kan möjligtvis vara till fördel.
- Engelska officiellt språk.
- Relativt stark universitetssektor.
- Ett av Afrikas ekonomiskt mest välmående länder, med relativt låg korruption och väl fungerande demokratiska institutioner.
- Positiv Sverigebild från tidigare stort engagemang av Sida.
- Enkel access till beslutsfattare på högsta nivå.

Nairobi, Kenya

- Lämpligt läge i östra Afrika, väl etablerad ort för regionala huvudkontor.
- Säte för flertalet internationella organisationer, inklusive FN:s huvudkontor i Afrika samt African Academy of Sciences.
- Engelska officiellt språk.
- Relativt stark universitetssektor.

- En av subsahariska Afrikas mest livskraftiga innovationshubbar.
- God svensk närvaro inklusive ambassad, Business Sweden-kontor och svensk skola.

Rekommendationer till kommande detaljutredning

Planerad uppföljning till denna förstudie är en detaljutredning som avser leverera ett konkret förslag till samarbetsnod.

Som ett första steg i detaljstudien föreslås att det arrangeras ett seminarium där denna förstudie presenteras i detalj för representanter på ledningsnivå från svenska lärosäten och forsknings-finansiärer för återkoppling, önskemål och förslag.

Innan slutgiltigt beslut om placeringsort fattas bör alla förslagna orter besökas som del av detaljutredningen för att bedöma ortens lämplighet samt intresse från lokala och regionala myndigheter samt andra relevanta organisationer och möjlighet till stöd från dessa.

Det bör övervägas om det vore lämpligt att etablera en referensgrupp som kan stödja arbetet.

Referenser

- International Monetary Fund (IMF). (2022). *Regional Economic Outlook: Sub-Saharan Africa: a new shock and little room to maneuver*. (ISBN 9798400208454)
- KTH. (2018). *Challenge Driven Education for Sustainable Global Development. KTH Global Development Hub Position Paper*.
- KTH. (2022). *Strategi för KTH:s arbete i Afrika*. (Dnr 2022-0079)
- Lunds universitet (LU). (2014). *Lunds universitets strategi för samarbete med Afrika*. (Dnr SAMV 2014/176).
- Nilsson, D., Sörlin, S. (2017). *Research Aid Revisited—a Historically Grounded Analysis of Future Prospects and Policy Options*. (Rapport 2017:07) Expertgruppen för biståndsanalys (EBA).
- SOU 2018:3 *En strategisk agenda för internationalisering—Delbetänkande av utredningen om ökad internationalisering av universitet och högskolor*.
- STINT. (2017). *Sveriges internationella forskningssamarbeten—hur bör de utvecklas?* (R17:01).
- STINT. (2021). *Country Report—Kenya, Rwanda, Tanzania, and Uganda* Rapport (CR 2021:09, ISSN 1404–7209).
- Stockholms universitet (SU). (2019). *Regionstudie: Stockholms universitets samverkan med afrikanska lärosäten*.
- SUHF. (2022). *Vad händer i relationen mellan EU och Afrika och hur är det relevant för universitetet och högskolor?*
- Universitets- och högskolerådet (UHR). (2021) *En plattform för internationalisering Vidareutveckling av Internationaliseringsutredningens förslag* (ISBN 978-91-7561-092-4)

Appendix A Intervjuade personer

Agyenim, Francis – Director, Institute of Industrial Research, Ghana Council for Scientific and Industrial Research

Akosa, Nickie – Honorärkonsul, Sveriges Konsulat Accra, Ghana

Alfvén, Tobias – Medordförande, Centre of Excellence for Sustainable Health, Karolinska Institutet

Behravan, Gity – First Secretary, Senior Research Advisor, Research cooperation, Sveriges Ambassad Kampala, Uganda

Berge-Thelander, Monika – Internationell koordinatör (inkl. Uganda), Karolinska Institutet

Bladh, Agnetha – f.d. Styrelseordförande, Vetenskapsrådet

Bäckström, Christine – VD, Näringslivets Internationella Råd

Cars, Gustav – Enhetschef, Enheten för globalt samarbete, Uppsala universitet

Drakenberg, Katarina – Internationell koordinatör (inkl. Rwanda), Karolinska Institutet

Furuvald, Jan – Styrelseordförande, Sweden-East Africa Chamber of Commerce

Garvi, Miriam – Grundare, Vision Pioneers; Styrelseledamot i Eden Foundation, Niger

Giallourakis, Andreas – Trade & Invest Commissioner Kenya and Market Area Director Africa, Business Sweden

Gräslund, Sara – Enhetschef vid Ledningskansliet, SLU Global, Sveriges Lantbruksuniversitet

Hansson Edalat, Maryam – Chef, Avdelningen för forsknings- och samverkansstöd, Stockholms universitet

Hillbur, Ylva – Vicerektor, internationella relationer, Sveriges Lantbruksuniversitet

Ibru, Sara – Handläggare, Export- och investeringsfrämjande, Sveriges Ambassad Abuja, Nigeria

Irandoost, Said – Executive Advisor, Renesans Consulting; f.d. Rector, Universidad Afro-Americana de África Central

Lundh, Torbjörn – Vicerektor för samverkan och nyttiggörande, Göteborgs universitet

Lyngå, Claire – Forskningssekreterare, Sida

Mango, John – Deputy Principal, College of Natural Sciences, Makerere University

Mukadasi, Buyinza – Director for Research and Graduate Training, Makerere University

Nilsson, Kent – Honorärkonsul, Sveriges Konsulat Gaborone, Botswana

Olander, Eric – Editor in Chief, The China Africa Project

Omwanza, Tonny – Executive Director, Kenyan National Innovation Agency

Oyana, Tonny J., – Principal, College of Computing and Information Sciences, Makerere University

Paulsson, Anna-Lena – Enhetschef, Fakultetskansliet och internationella relationer, Karolinska Institutet

Riklund, Katrine – Prorektor, Umeå universitet

Robinson, Allen – Director CMU-Africa, Carnegie Mellon University

Ross, Annie – Programansvarig, Näringslivets Internationella Råd

Sandberg, Göran – Verkställande ledamot, Knut & Alice Wallenbergstiftelsen

Schultz, Magnus – Senior Advisor, Wallenberg Foundations AB

Shaba, Sasan – Chef, Internationell samverkan, Swedish Incubators & Science Parks; COO, Ignite Sweden

Sjömander Magnusson, Therese – Director, The Nordic Africa Institute

Svensson, Ingrid – Enhetschef, International Office, Umeå universitet

Svensson, Pär – Regionkoordinator Afrika, Strategiska partnerskap och nätverk, Lunds universitet

Swartling Peterson, Stefan – Professor, Karolinska Institutet

Teague, Johanna – Ambassadör, Sveriges Ambassad Kigali, Rwanda

Torto, Nelson – Executive Director, African Academy of Sciences och Permanent Secretary, Ministry of Tertiary Education, Research, Science and Technology, Botswana

Vasell, Jesper – Föreståndare, Global Development Hub, KTH Kungliga Tekniska Högskolan

Vicini, Caroline – Ambassadör, Sveriges Ambassad Nairobi, Kenya

Yongabo, Parfait – Division Manager, Institutional Development, Applied Research and Consultancy, Rwanda Polytechnic

Östlund, Stefan – Vicerektor, Globala relationer och internationella samarbeten, KTH Kungliga Tekniska Högskolan

Appendix B Indikatorer

BNP per capita		
1	Seychellerna	\$13,307
2	Mauritius	\$8,812
3	Ekvatorialguinea	\$8,432
4	Gabon	\$8,017
5	Botswana	\$7,348
6	Sydafrika	\$6,994
7	Namibia	\$4,729
8	Swaziland	\$4,215
9	Kap Verde	\$3,446
10	Djibouti	\$3,368
11	Elfenbenskusten	\$2,579
12	São Tomé och Príncipe	\$2,449
13	Ghana	\$2,445
14	Kongo-Brazzaville	\$2,214
15	Angola	\$2,138

Klassning:

Låginkomstland
Lägre medelinkomstland
Högre medelinkomstland
Höginkomstland

Källa: World Bank GDP per capita (current US\$) 2021, based on World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files.

Human Development Index		
1	Mauritius	0.804
2	Seychellerna	0.796
3	Sydafrika	0.740
4	Botswana	0.735
5	Gabon	0.703
6	Kap Verde	0.665
7	Namibia	0.646
8	São Tomé och Príncipe	0.625
9	Swaziland	0.611
10	Ghana	0.611
11	Kenya	0.601
12	Ekvatorialguinea	0.592
13	Zambia	0.584
14	Angola	0.581
15	Kongo-Brazzaville	0.574

Klassning:

Låg
Medel
Hög
Mycket hög

Källa: United Nations Development Programme 2019 Human Development Index (2020 report).

Demokratiindex		
1	Mauritius	8.08
2	Botswana	7.73
3	Kap Verde	7.65
4	Sydafrika	7.05
5	Namibia	6.52
6	Ghana	6.50
7	Lesotho	6.30
8	Malawi	5.74
9	Zambia	5.72
10	Madagaskar	5.70
11	Senegal	5.53
12	Liberia	5.43
13	Tanzania	5.10
14	Kenya	5.05
15	Sierra Leone	4.97

Klassning:

Auktoritär regim (0-2.00)

Auktoritär regim (2.01-3.0)

Auktoritär regim (3.01-4.00)

Hybridregim (4.01-5.00)

Hybridregim (5.01-6.00)

Demokrati med anmärkningar (6.01-7.00)

Demokrati med anmärkningar (7.01-8.00)

Fullvärdig demokrati (8.01-9.00)

Fullvärdig demokrati (9.01-10.00)

Källa: Economist Intelligence Unit 2021

Global Innovation Index		
1	Mauritius	52
2	Sydafrika	61
3	Kenya	85
4	Kap Verde	89
5	Tanzania	90
6	Namibia	100
7	Rwanda	102
8	Senegal	105
9	Botswana	106
10	Malawi	107
11	Madagaskar	110
12	Ghana	112
13	Zimbabwe	113
14	Elfenbenskusten	114
15	Burkina Faso	115

Klassning:

4:e kvartilen (bäst presterande, rank 1 till 33)

3:e kvartilen (rank 34 till 66)

2:a kvartilen (rank 67 till 99)

1:a kvartilen (rank 100 to 132)

Källa: World Intellectual Property Organization: Global rank 2021

Corruption Perception Index		
1	Seychellerna	70
2	Kap Verde	58
3	Botswana	55
4	Mauritius	54
5	Rwanda	53
6	Namibia	49
7	São Tomé och Príncipe	45
8	Sydafrika	44
9	Ghana	43
10	Senegal	43
11	Benin	42
12	Burkina Faso	42
13	Tanzania	39
14	Etiopien	39
15	Lesotho	38

Klassning:

100, mycket låg korruption –

0, mycket hög korruption

Källa: Transparency International 2021

Academic Freedom Score		
1	Senegal	0.892
2	Burkina Faso	0.890
3	Nigeria	0.886
4	Botswana	0.881
5	Sierra Leone	0.859
6	Liberia	0.839
7	Seychellerna	0.838
8	Benin	0.836
9	Gambia	0.835
10	Gabon	0.832
11	Cape Verde	0.809
12	Kenya	0.797
13	Ghana	0.793
14	Malawi	0.776
15	Sydafrika	0.771

Klassning:

A Status (0.8–1.0)

B Status (0.6–0.8)

C Status (0.4–0.6)

D Status (0.2–0.4)

E Status (0.0–0.2)

Källa: Global Public Policy Institute 2021.

Vetenskapliga publikationer per capita (10 ⁻³)		
1	Seychellerna	3.90
2	Sydafrika	2.43
3	Mauritius	1.82
4	Botswana	1.71
5	Namibia	1.03
6	Ghana	0.60
7	Kap Verde	0.51
8	Gabon	0.50
9	Gambia	0.46
10	Kongo-Brazzaville	0.41
11	Zimbabwe	0.38
12	Kamerun	0.37
13	Kenya	0.37
14	Nigeria	0.29
15	Senegal	0.28

Data avser totalt antal vetenskapliga publikationer från perioden 2017 - 2021 per capita/1000.

Källa: SciVal (publikationsdata) och World Bank (befolkningsdata)

FoU, mätt som andel av BNP			
1	Rwanda	0.76%	2019
2	Kenya	0.69%	2010
3	Sydafrika	0.62%	2019
4	Senegal	0.58%	2015
5	Gabon	0.58%	2009
6	Botswana	0.54%	2013
7	Tanzania	0.51%	2013
8	Mauritius	0.42%	2015
9	Kongo-Kinshasa	0.41%	2015
10	Ghana	0.38%	2010
11	Namibia	0.35%	2014
12	Moçambique	0.31%	2015
13	Chad	0.30%	2016
14	Zambia	0.28%	2008
15	Togo	0.27%	2008

Källa: World Bank/UNESCO Institute for Statistics. Då senast tillgängliga data varierar från land till land har årtal inkluderats i tabellen.

Internationell ranking	
1	Sydafrika
=4	Nigeria
=4	Etiopien
=4	Ghana
5	Uganda
6	Kenya
=8	Sudan
=8	Kamerun
=13	Malawi
=13	Botswana
=13	Tanzania
=13	Zambia

Rank i subsahariska Afrika baserat på ländernas högst rankade universitet räknat som snitt från fyra av de mest etablerade globala universitetsrankings.

Källor: Quacquarelli Symonds (QS), Times Higher Education, US-News, samt Academic Ranking of World Universities.

Antal sampublicationer med Sverige		
1	Sydafrika	4610
2	Kenya	858
3	Uganda	680
4	Etiopien	656
5	Tanzania	654
6	Nigeria	580
7	Ghana	499
8	Rwanda	284
9	Kamerun	221
10	Moçambique	217
11	Namibia	190
12	Malawi	158
13	Botswana	148
14	Zambia	143
15	Sudan	137

Data avser totalt antal vetenskapliga sampublicationer under perioden 2017–2021. Med sampublication avses en vetenskaplig publikation som inkluderar åtminstone en medförfattare hemmahörande på lärosäte/institut från respektive land.

STINT, The Swedish Foundation for International Cooperation in Research and Higher Education, was set up by the Swedish Government in 1994 with the mission to internationalise Swedish higher education and research.

STINT promotes knowledge and competence development within internationalisation and invests in internationalisation projects proposed by researchers, educators and leaderships at Swedish universities.

STINT

Stiftelsen för internationalisering av
högre utbildning och forskning

The Swedish Foundation for International
Cooperation in Research and Higher Education

Wallingatan 2, SE-111 60 Stockholm, Sweden
Telephone +46 8 671 19 90. Fax +46 8 671 19 99
info@stint.se www.stint.se